

РЕЦЕНЗІЯ
на дисертацію **Цінь Юйхан**
“ФОРТЕПІАННА МУЗИКА ДУ МІНСІНА
В КОНТЕКСТІ ЕВОЛЮЦІЇ ЙОГО ТВОРЧОСТІ”,
представлену на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 025 “Музичне мистецтво”,
галузь знань 02 “Культура і мистецтво”

Віддання належної шани видатним постатям музичного мистецтва, в творчості яких без перебільшень віддзеркалюється складна епоха, є шляхетною справою науковців. Значущість цієї справи підважується часто фактом трагічності долі митців, які творили в надскладних і несприятливих для вольного самовиявлення мистецької думки умовах тоталітаризму, диктатури, фізичних та духовних обмежень, уособлюючи собою велич людського духу. Дисертація Цінь Юйхан присвячено одному з таких духовних “велетнів” музичного мистецтва ХХ-ХХІ століть — китайському композитору, диригенту і педагогу Ду Мінсіну, відомому, передусім, як автор симфоній, балетів, симфонічних поем, сюїт, концертів для сольних інструментів з оркестром, музики до кінофільмів. В дисертаційному дослідженні Цінь Юйхан предметом обрана сфера творчості, яка, перебуваючи “в тіні” його масштабних симфонічних творів, залишилась, переважно, поза пильною увагою дослідників, які звертались до його творчого доробку, а саме фортепіанна музика композитора. Обраний фокус дослідження — з еволюційної перспективи — дозволив дисертантці, по-перше, не обмежуючись виключно фортепіанною музикою, репрезентувати панораму всього композиторського доробку митця, по-друге, виявити взаємовпливи між фортепіанною і симфонічною сферами творчості, які утворюють своєрідні полюси тяжіння, по-третє, обґрунтувати фортепіаноцентричність композиторського мислення Ду Мінсіна. Таким чином, тема дисертації Цінь Юйхан виявляється на сьогодні вельми актуальною, адже в ній на вкрай цікавому і маловідомому в українському науковому просторі матеріалі порушуються надважливі проблемні питання реконструкції творчої біографії митця, створення

періодизації його творчості з накресленням динаміки її еволюційних змін; визначення ролі фортепіано на різних рівнях (у творчому процесі, у стилістиці, в роботі над фактурою тощо); виявлення взаємодії між фортепіанним та оркестровим мисленням Ду Мінсіна протягом його творчого шляху; вивчення жанрово-стильового та виконавського аспекту фортепіанного доробку композитора.

Сформульована мета і завдання дослідження зумовили структуру дисертації і логіку викладення матеріалу. Перший розділ «Митець та його час: життєтворчість композитора Ду Мінсіна» присвячено реконструкції творчого шляху композитора на основі біографічного методу дослідження із опорою на корпус наукової літератури (Л. Кияновська, І. Коновалова, О. Копелюк, Н. Савицька, О. Овсяннікова-Трель та ін.). Підкреслимо, що без презентації представленої панорами життя і творчості композитора, яка, що важливо, розгортається в тексті дисертації на історичному, соціальному, політичному і культурному тлі, проникнення в специфіку його композиторського мислення, в його творчий процес, усвідомлення масштабів його творчої особистості і значення його доробку з перспективи китайської і світової музичних культур не стало б можливим. Справді, життєтворчість Ду Мінсіна є тим випадком, коли епоха “вростає” в митця, визначаючи його творчу долю, водночас, в напруженому діалозі з епохою митець намагається віднайти своє слово, своє звучання, не втратити творче “Я”, самоздійснитись, відстояти високі вимоги професіоналізму.

Вельми цікавими в контексті Першого розділу є свідчення про роки навчання Ду Мінсіна в класі професора М. Чулакі. Авторка дисертації надає цінні факти щодо методики викладання композиції: роботи під керівництвом професора над тематизмом, його розвитком, гармонією, формою; над фортепіанними і оркестровими творами. В контексті цієї розповіді констатується факт того, що саме з фортепіано пов’язано формування професійних засад композиторської творчості Ду Мінсіна, що визначило ставлення його до цього інструменту як осердя його

композиторської самості. Прикметною у цьому зв'язку є згадка про роботу над першим симфонічним твором (с. 70), яка починалась зі створення фортепіанного нотного тексту з подальшим “перекладом” його у партитуру. Такий метод роботи (“спочатку створити фортепіанну партитуру для опрацювання ідей; а потім перекласти її на оркестр з огляду на темброві можливості інструментів” (с. 70)), який є притаманним для багатьох композиторів, став основним у подальшій практиці митця. Між тим, першість і пріоритетність фортепіано у творчому мисленні композитора не означали відсутності зворотного впливу оркестрових жанрів на фортепіанну музику. Навпаки, в дисертації тема взаємовпливів між фортепіанною і оркестровою сферами творчості композитора проводиться червоною ниткою і ретельно простежується авторкою в Другому розділі на декількох рівнях (художньої ідеї, тематизму, фактури (голосоведення), темброво-регістрового параметру, фортепіанних і оркестрових прийомів). Це дає змогу дійти важливих висновків про “взаємозв’язок між оркестровими та фортепіанними творами Ду Мінсіна – глибокий, органічний і багатоплановий” (с. 180). Безперечно, таке трактування двох сфер творчості дозволяє дисертантці вийти на узагальнення стосовно специфіки композиторського мислення Ду Мінсіна, що становить науковий доробок Цінь Юйхан. За висловом дисертантки, фортепіанні й оркестрові твори для Ду Мінсіна є проявом “єдиного творчого мислення, де фортепіано часто виступає як лабораторія, а оркестр – як простір для повномасштабного втілення ідей” (с. 180).

Отже, Другий розділ дисертації «Фортепіанна творчість Ду Мінсіна: жанрово-стильовий та виконавський аспекти» містить аналітичні розвідки, присвячені сольним фортепіанним творах (підрозділ 2.1.) - Етюд, Варіаціям, обробці «Танець Лотоса», сюїті за мотивами балетної музики «Русалка» та «Червоний жіночий загін», дитячому циклу «Нове століття», Токаті і чотирьом фортепіанним концертам композитора (підрозділ 2.2.). В контексті аналізу порушується комплекс взаємопов’язаних питань:

образного рішення, стильової і жанрової специфіки аналізованих творів. Важливими вбачаються виконавські “акценти” — артикуляція тих моментів, на які має звернути увагу виконавець-інтерпретатор цих творів. Цінним в аналізі є окреслення діалогічного простору між європейською музикою і китайським національним мистецтвом, що дозволяє авторці констатувати те, що “сольна фортепіанна музика Ду Мінсина є яскравим прикладом втілення класико-романтичного стилю в китайському мистецтві завдяки органічному синтезу досягнень європейських піаністичних традицій з елементами китайського національного мистецтва” (с. 5). У підрозділі 2.2. проаналізовано чотири концерти для фортепіано з оркестром, які створені в період творчої зрілості митця в межах 1986 — 2020 років і віддзеркалюють динаміку його творчості. Авторкою підкреслюється важливість цього жанру в творчому доробку композитора, адже у фортепіанному концерті поєднано фортепіанну і оркестрову лінії творчості, які обидві є сутнісними для творчого мислення композитора. Детальний аналіз концертів засвідчує тяжіння до традиційної для класико-романтичного сольного концерту тричастинної композиції циклу з використанням сонатної форми в першій частині. Однак кожний концерт є індивідуальним за образно-змістовним рішенням, що дозволяє авторці дисертації намітити своєрідну динамічну “концертну” лінію всередині творчості композитора.

Наукова новизна одержаних дисертантом результатів полягає, передусім, в актуалізації для українського музикознавства творчості Ду Мінсина як одного з корифеїв китайської музичної культури XX-XXI століть, у виокремленні періодів творчості композитора з характеристикою процесу професійної самореалізації митця через еволюцію його особистості у часовій перспективі, у визначенні сутності композиторського мислення Ду Мінсина, нарешті, у введенні до наукового обігу українського музикознавства фортепіанних творів композитора.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, результатів і висновків наукового дослідження досягнуто чітким формулюванням мети, коректністю постановки та повнотою вирішення завдань дисертації; опорою на значну теоретичну базу, в якій використано наукові праці з проблематики життя і творчості Ду Мінсіна, розвитку китайського музичного мистецтва XX-XXI століть, феноменології композиторської творчості, жанру і стилю в музиці, виконавської реалізації та інтерпретації.

Масштабність творчого доробку композитора, в якому органічно синтезуються досягнення європейської і китайської музичних культур, і його поважний творчий вік неминує спонукають до роздумів в двох напрямках: стосовно еволюційних змін в його творчості і впливів на його творчість інших композиторів. Питання, адресовані дисертантці, спрямовані на прояснення цих моментів.

1. Накресліть, будь ласка, динаміку еволюції музичної мови Ду Мінсіна в контексті еволюції його творчості.
2. З огляду на звернення до тричастинної композиції циклу у фортепіанних концертах, але різноманітне їх рішення з образно-змістовної точки зору, вплив яких композиторів Ви вбачаєте в трактуванні жанру фортепіанного концерту Ду Мінсіном?

Резюмуючи, слід зазначити, дисертація Цінь Юйхан, безперечно, має значну теоретичну і практичну цінність. Отримані в дисертації результати можуть бути використані в подальших наукових дослідженнях, можуть бути використані в практичній роботі в класі спеціального фортепіано. Робота розширює уявлення про світову музичну культуру, тому її результати можуть бути використані також в різноманітних навчальних дисциплінах (“Історія світової музичної культури”, “Музика XX століття”, “Історія оркестрових стилів”, “Історія сучасного фортепіанного мистецтва” тощо).

Дисертаційне дослідження має логічну структуру (два розділи з поділом на підрозділи), матеріал в ній викладений послідовно, повно, ґрунтовно. Висновки до розділів і загальні є обґрунтованими, вони відповідають сформульованим завданням і положенням наукової новизни.

За темою дисертації опубліковано три одноосібні статті у фахових виданнях, рекомендованих і затверджених МОН України. Результати дослідження оприлюднені на п'яти міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Оформлення дисертації відповідає всім необхідним вимогам, цитування і посилання на використані джерела є коректними, ознак порушення академічної доброчесності в роботі не виявлено.

Отже, дисертаційне дослідження Цінь Юйхан “Фортепіанна музика Ду Мінсіна в контексті еволюції його творчості”, подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво, є завершеним, цілісним, актуальним, обґрунтованим й оригінальним дослідженням, що містить наукову новизну. Це відповідає чинним вимогам пп. 6, 7, 8, 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року No 44.

Уважаю, що Цінь Юйхан заслуговує присвоєння ступеня доктора філософії в галузі знань 02 Культура і мистецтво, за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Рецензент

завідувач кафедри композиції та інструментування
Харківського національного університету мистецтв
імені І. П. Котляревського,

кандидат мистецтвознавства, доцент

Ганна САВЧЕНКО